

SVENSKT NÄRINGS LIV
SWEDISH ENTERPRISE

Göteborg och huvudkontoren

Varför har inte fler börsnoterade företag sitt huvudkontor i staden?

Författare: Simon Nilsson

Inledning

Under de senaste åren har den statliga snedfördelningen av myndigheter i landet debatterats flitigt. Såväl regeringen som näringslivsorganisationer har ofta slått ett slag för att jobben borde spridas i hela landet. Desto färre har uppmärksammat fördelningen av landets börsnoterade företags huvudkontor, vilket har stor betydelse för de näringslivet och det lokala företagsklimatet runt om i landets regioner. Göteborgs näringsliv har historiskt dominerats av ett fåtal stora börsnoterade företag med huvudkontor i staden. Men hur ser det egentligen ut i övrigt och när vi jämför oss med Stockholm och Malmö? Och vilken betydelse har egentligen ett huvudkontor för staden och den lokala ekonomin? I denna genomgång har Svenskt Näringsliv Västra Götaland valt att undersöka huvudkontorens fördelning i landet och belysa ett antal möjliga förklaringsfaktorer till de nuvarande förhållandena.

Vad betyder ett huvudkontor för en stad?

För en stad innebär ett nytt huvudkontor att högutbildad och välbetald arbetskraft samlas i staden samt att efterfrågan på företagstjänster (exempelvis management konsulter, revisorer och marknadsföringsbyråer) ökar. Välutbildad och högavlönad arbetskraft innebär i sin tur en ökad efterfrågan och inkomst för personal inom exempelvis ROT- och RUT-tjänster, restaurang- och taxiverksamhet. I snitt bidrar en nyanställning av en person med högskoleutbildning att ytterligare tre jobb skapas, vilket kan jämföras med att det i snitt skapas ytterligare 0,4 till 0,8 arbetstillfällen per nyanställning¹.

Det ökade välbästandet och tillgången till välutbildad arbetskraft som skapats i staden till följd av etableringen av huvudkontoret skapar i sin tur en positiv spiral där fler företag väljer att förlägga sitt huvudkontor i staden. På sikt bidrar den kunskap som samlas i staden också till positiva effekter i kringliggande städer då företagstjänster även blir tillgängliga för företag på närliggande orter. Många personer som jobbar i konsultroller kommer efter några år att lämna det hektiska liv, som det ibland innebär att vara konsult. Denna kompetens blir då tillgänglig för andra företag i området.

Utflyttning utav huvudkontor har på motsvarande sätt en negativ effekt för staden. Då huvudkontor flyttar från staden innebär det i sin tur en minskad efterfrågan på företagstjänster och på sikt en minskning av välutbildad och välbetald personal. På samma sätt medför detta i sin tur en mindre efterfrågan på ROT- och RUT-tjänster m.fl. En negativ spiral skapas där huvudkontoren i staden får allt sämre villkor. Vad skulle hända i Göteborg om SKF väljer att flytta sitt huvudkontor? Skulle även Volvo Group överväga en flytt då?

Mot denna bakgrund har Svenskt Näringsliv Västra Götaland valt att undersöka hur attraktivt Storgöteborg är för att attrahera börsnoterade företags huvudkontor jämfört med de två andra storstadsregionerna² i Sverige

Börsnotering av ett företag innebär tillgång till ytterligare kapital för tillväxt samt att bolaget får en kvalitetsstämpel då det ställs högre krav på transparent redovisning för börsnoterade bolag. Denna kvalitetsstämpel medför också att företaget får lättare att ta lån³. I denna rapport har vi valt avgränsningen att enbart inkludera börsnoterade bolag, vilket kan motiveras av två anledningar. För det första utgör de börsnoterade bolagen en bra sammanställning av tillräckligt stora företag för att företagen ska kunna göra ett aktivt val gällande placering av sitt huvudkontor. Den andra anledningen är att börsnoteringen i sig medför att bolagen får tillgång till mer kapital. Detta kapital kommer regionen till nytta genom företagets investeringar.

Idag är konkurrensen om huvudkontoren internationell. Valet att jämföra Göteborg med Stockholm och Malmö innebär således inte att Göteborg ska attrahera huvudkontor på bekostnad av välbästandet i Stockholm och Malmö, utan denna jämförelse görs för att identifiera förbättringsområden, som är

påverkbara på kommunal och regional nivå, där Storgöteborg kan utvecklas för att bli internationellt konkurrenskraftigt.

Faktorer som påverkar vart ett företag väljer att etablera sitt huvudkontor

Med huvudkontor avses i denna rapport den del av företaget som har funktionerna; ledning, finanser, redovisning, marknadsföring, personal, IT och juridiskt stöd. Flera undersökningar har tidigare gjorts för att ta reda på vilka faktorer som påverkar ett företag då företaget väljer att etablera sitt huvudkontor i en stad^{4, 5, 6}. Dessa faktorer är:

- Kommunikationer – till kommunikationer räknas dels möjligheterna att ta sig fram i staden samt flyg- och tågförbindelser som ger ökad internationell tillgänglighet.
- Skatter och löneläget för personal – i skatter räknas både bolagsskatt och skattning på privatpersoner.
- Tillgång till företagstjänster – företagstjänster inkluderar till exempel finansiella tjänster, marknadsföringsbyråer, tekniska specialister och management konsulter.
- Produktionskostnader – betydelsen av denna faktor har minskat på senare år då huvudkontoren allt oftare förläggs på annan ort än produktionen. Produktionskostnader är trots detta en viktig faktor.
- Tillgång till kvalificerad personal samt förmåga att attrahera kvalificerad arbetskraft – tillgång till och förmåga att attrahera kvalificerad arbetskraft är avgörande för huvudkontorens kompetensförsörjning och är därför en viktig faktor.
- Möjlighet till branschspecialisering (kluster) – genom kluster bildning kan huvudkontoren dra ömsesidig nytta av varandra.

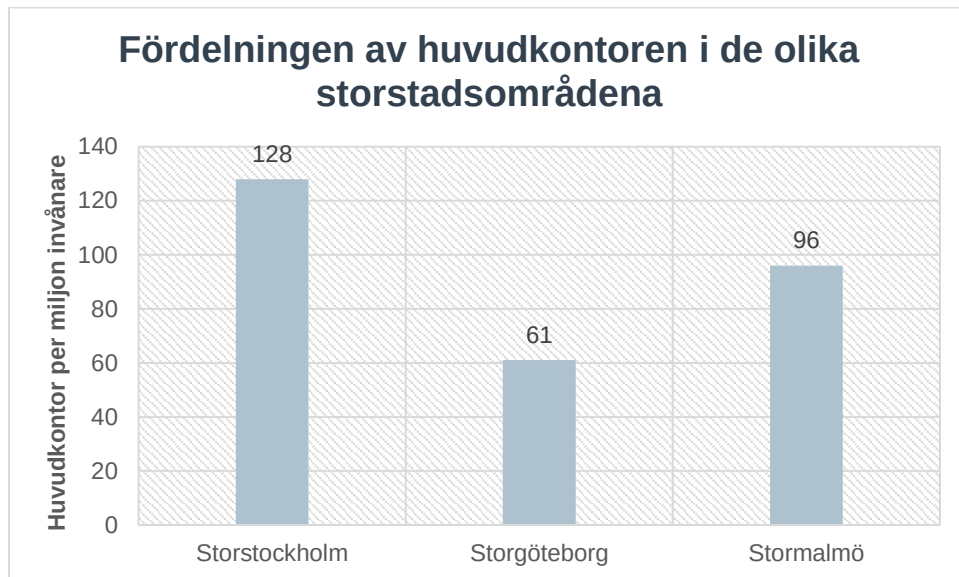
Hur är huvudkontoren fördelade idag?

För att få en uppfattning kring hur huvudkontoren fördelar sig mellan de tre storstadsregionerna har Svenskt Näringsliv undersökt vart företagen som är noterade på Stockholmsbörsens Large-, Mid- och Small Cap samt Frist North har placerat sitt huvudkontor. Som beskrivits i bakgrunden till denna rapport så innebär en börsnotering att företaget får tillgång till ytterligare kapital för tillväxt samt att bolaget får en kvalitetsstämpel då det ställs högre krav på transparent redovisning för börsnoterade bolag. Denna kvalitetsstämpel medför också att företaget får lättare att ta lån³. Detta kapital kommer regionen till nytta genom företagets investeringar och av denna anledning har rapporten avgränsats till börsnoterade företags huvudkontor.

Fördelningen mellan de börsnoterade företagens kontor samt befolkningsmängden i de tre storstadsområdena kan ses i tabell 1 nedan. I Storstockholm finns 128 huvudkontor per miljon invånare motsvarande siffra för Stormalmö är 96 huvudkontor per miljon invånare medan det i Storgöteborg endast finns 61 huvudkontor per miljon invånare, se figur 1. I Storgöteborg finns alltså betydligt färre börsnoterade huvudkontor per capita än i Sverige övriga storstadsregioner.

	Befolkningsmängd (31 december 2016)	Huvudkontor Large-, mid- och small Cap	Huvudkontor First North
Storstockholm	2 269 060	178	112
Storgöteborg	997 446	29	32
Stormalmö	707 120	28	40

Tabell 1. Befolkningsmängd i de tre storstadsområdena (31 december 2016)⁷ samt hur många av de företag som är noterade på Stockholmsbörsen som har sitt huvudkontor i respektive storstadsområde).

Figur 1. Antalet huvudkontor per miljon invånare, alltså hur många av de företag som är börsnoterade på stockholmsbörsen som har sitt huvudkontor i respektive storstadsområde delat på hur många miljoner invånare som bor i respektive storstadsområde.

Jämförelse mellan storstadsområdena

Jämförelsen mellan de tre storstadsområdena utgår ifrån de faktorer som påverkar ett företags beslut vid etablering av sitt huvudkontor, se ovan. I jämförelsen inkluderas inte tillgången till företagstjänster, produktionskostnader eller möjligheten till branschspecialisering. Valet att inte inkludera företagstjänster i denna undersökning gjordes eftersom att denna faktor är starkt beroende på hur många huvudkontor som är etablerade i en stad samt att faktorn är svår att direkt påverka som politiker. Valet att inte ta med produktionskostnader och möjlighet till branschspecialisering (kluster) gjordes eftersom att dessa faktorer varierar beroende på bransch. Produktionskostnaden är också beroende av skatter och lönekostnader vilket räknas som en egen faktor. En jämförelse mellan storstadsområdena baserat på övriga faktorer presenteras nedan.

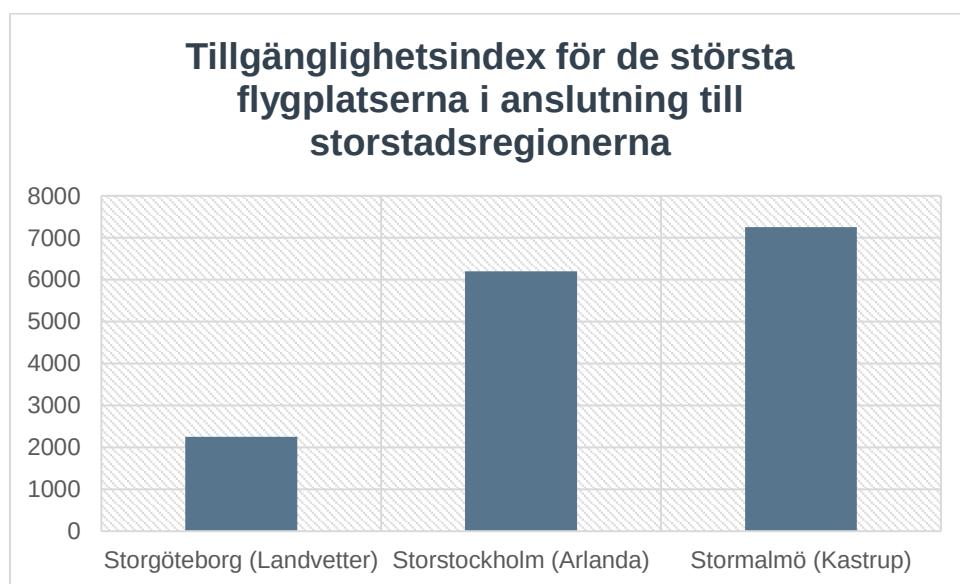
Kommunikationer

Med kommunikationer menas här både trafiksituationen inom storstadsområdet samt tåg- och flygförbindelser till omvärlden.

För att mäta tillgängligheten mellan omvärlden och en region används tillgänglighetsindex. En flygplats tillgänglighetsindex beräknas på resans genomsnittliga kvalitet (den samlade restiden) och hur många avgångar som sker per vecka. Till tillgänglighetsindex räknas både direktflyg samt flyg som kräver mellanlandning på en flygplats för vidareresa. Genom ett ökat tillgänglighetsindex kan företagen i regionen få tillgång till fler och bredare marknader, en större leverantörsbas, nya distributionskällor och nya produktionstekniker⁸.

Vid jämförelse av tillgänglighetsindex för Storgöteborg, Stormalmö och Storstockholm utgår denna undersökning från flygplatserna Landvetter Airport, Kastrups flygplats och Arlanda. Kastrups flygplats väljs framför Malmö Airport eftersom att Kastrups flygplats har ett betydligt högre tillgänglighetsindex än Malmö Airport. Kastrups flygplats ligger samtidigt med bra förbindelser till Stormalmö (tåg från Malmö Central till Kastrups flygplats tar ungefär 20 minuter). Tillgänglighetsindex för Landvetter Airport, Arlanda och Kastrups Flygplats redovisas i figur 3 nedan.

Storgöteborgs tillgänglighetsindex visar sig vara betydligt lägre än Sveriges två andra storstadsregioner. I en undersökning gjord av Pontus Braunerhjelm och Tobias Lindqvist visade sig individuella skatter och kommunikationsmöjligheter ha störst påverkan för företags beslut att flytta sitt huvudkontor från Sverige⁶. Storgöteborgs relativt låga tillgänglighetsindex kan alltså i hög grad bidra till att regionen har färre huvudkontor per capita än övriga svenska storstadsregioner.

Figur 2. Tillgänglighetsindex år 2012 för de största flygplatserna i anslutning till storstadsregionerna⁸.

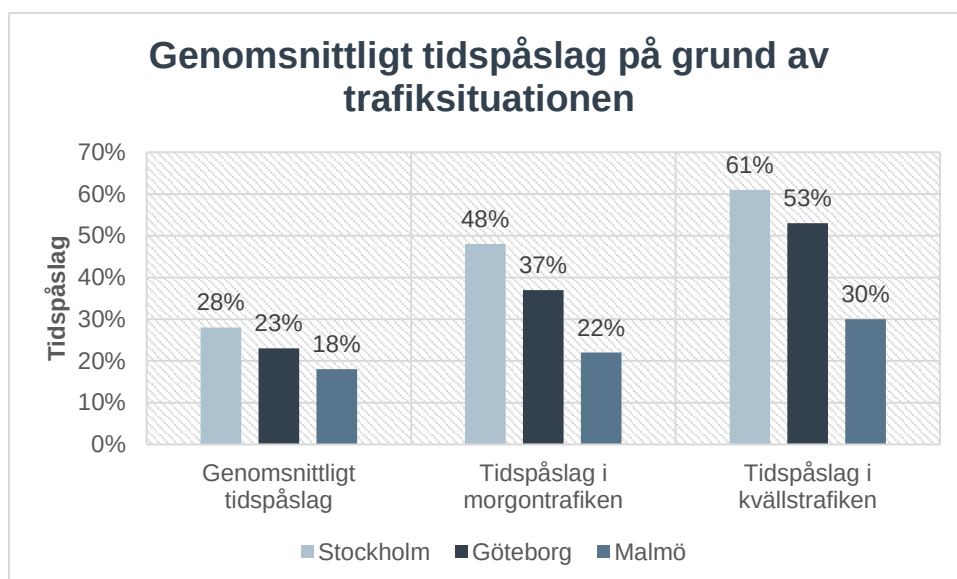
Kommunikationerna med bil inom de tre storstadsområdena jämförs här genom det genomsnittliga tidspåslag som uppkommer på en sträcka till följd av trafiksituationen i jämförelse med hur lång tid samma sträcka skulle ta vid fritt flödande trafik, se figur 4. Denna statistik finns inte per storstadsområde utan delas här upp på kommun.

Kommunikationer med buss, spårvagn, tunnelbana och tåg jämförs genom hur ofta kollektivtrafiken används per person samt hur stort utbudet av kollektivtrafik är i kilometer per invånare, se tabell 2. Denna statistik finns enbart redovisad för de berörda länen, men inte uppdelad per storstadsområde.

I både kommunikationer med bild samt med kollektivtrafik hamnar Göteborg på en andraplats. Malmö har den bästa trafiksituationen utav storstäderna medan Stockholms län har det största utbudet och nyttjandet av kollektivtrafik.

	Stockholms län	Västra Götalands län	Skåne län
<i>Antal påstigningar per person</i>	365	181	125
<i>Antal utbudskilometer per invånare</i>	112	90	76

Tabell 1. Antal påstigningar och utbudskilometer per invånare i kollektivtrafiken i de berörda länen¹⁰.

Figur 3. Genomsnittligt tidspåslag inom våra tre storstäder. Påslaget beräknas genom att jämföra hur lång tid det i genomsnitt tar att köra en sträcka med hur lång tid samma sträcka hade tagit då trafiken flyter på utan stopp⁹.

Skatter och löneläget för personal

Både bolagsskatt och kommunalskatten är faktorer som påverkar företagens etableringar av huvudkontor. Bolagsskatten varierar inte inom Sverige och har därför inte inkluderats i denna rapport.

En tabell över hur kommunalskatten varierar i storstadsområdena kan ses nedan, se tabell 3. En högre kommunalskatt innebär att personalen får en lägre nettolön. Storgöteborg placerar sig här på en tredjeplats med en generellt högre skatt inom storstadsområdet.

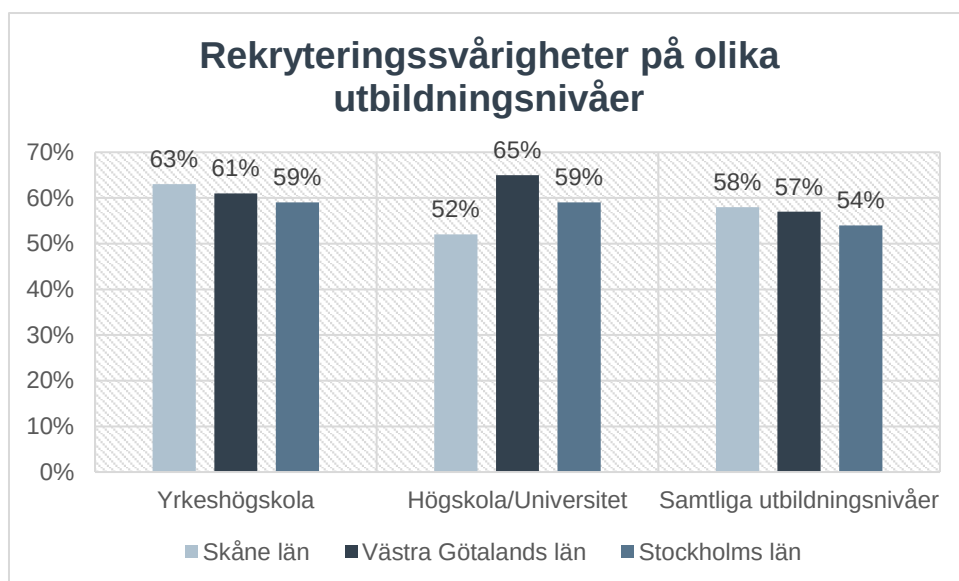
	Huvudkommunen i storstadsområdet	Högst i storstadsområdet	Lägst i storstadsområdet
Storstockholm	29,98%	32,23% (Södertälje)	29,20% (Solna)
Storgöteborg	32,60%	33,85% (Lilla Edet)	31,44% (Partille)
Stormalmö	31,93%	32,57% (Höör)	29,19% (Vellinge)

Tabell 2. Kommunalskatt inom Sveriges tre storstadsområden¹¹. Med huvudkommun avses Stockholm, Göteborg och Malmö.

Tillgång till kvalificerad personal

Ett huvudkontor kräver tillgång till högkvalificerad arbetskraft och vid etablering av ett huvudkontor är därför möjligheten till att kunna rekrytera kvalificerad personal en viktig faktor. I figur 5 nedan presenteras den andel företag som svarat att de haft svårt eller mycket svårt att rekrytera till olika utbildningsnivåer. Eftersom att huvudkontor kräver högkvalificerad personal redovisas här svårigheter att rekrytera personal med examen från yrkeshögskola och högskola/universitet samt en sammanvägning av samtliga utbildningsnivåer. Rekryteringar som kräver forskarutbildning redovisas inte eftersom att underlaget är för litet för att kunna ge en säker bild.

Det län som har störst svårigheter visar sig i undersökningen vara Skåne län. Västra Götalands län sticker dock ut vad gäller svårigheter att rekrytera personal med högskole-/universitets examen, något som kan ha en avsevärd betydelse vid etablering av huvudkontor.

Figur 4. Figuren visar de företag som svarat att de haft svårt eller mycket svårt att rekrytera till de olika utbildningsnivåerna i Svenskt Näringslivs Rekryteringsenkät 2016¹².

Storstadsområdets förmåga att attrahera kvalificerad personal

Storstadsområdets förmåga att attrahera högkvalificerad personal är betydande både för att huvudkontoren ska kunna rekrytera samt behålla personal som idag är bosatta utanför regionen. Denna faktor är ett helhetsintryck av hur attraktivt det är att bo i regionen och beror på en rad faktorer så som hur väl samhällstjänster fungerar, trafiksituationen i staden, utbud av restauranger etc. och är därför svår att mäta.

Nyligen publicerade SCB en rapport om hur bra olika högskole-/universitetsstäder lyckas behålla sina inflyttade studenter inom ekonomi, teknik och pedagogik. Bland storstadsområdena är Stockholm klart bäst på att behålla sina studenter, följt av Malmö och sist Göteborg, se tabell 5.

Andel studenter som stannar efter examen	
Stockholm	65 %
Göteborg	51 %
Malmö	52 %

Tabell 3. Andel inflyttade studenter som stannar kvar i den lokala arbetsmarknaden efter examen¹³.

Slutsatser

Etablering av huvudkontor spelar stor roll för en stad. De börsnoterade företagens kapital samt kvalificerad och höglöнад personal ökar efterfrågan på företagstjänster samt ökar efterfrågan och löneläget för personal inom exempelvis restaurangbranschen samt ROT- och RUT-tjänster. Allt detta bidrar till ökade skatteintäkter och en positiv spiral där storstadsområdet blir mer attraktivt för fler företag.

Det är lätt att glömma, men på samma sätt bidrar utflyttning av huvudkontor till en negativ spiral. Storgöteborg har idag lägre antal huvudkontor per miljon invånare än både Storstockholm och Stormalmö. Stockholm har, som Sveriges huvudstad, ett försprång mot Sveriges övriga storstadsområden på grund av den status som det innebär att vara huvudstad. Malmö har i sin tur ett försprång gentemot Göteborg i och med närheten till Köpenhamn. Göteborg står där emot på sina

egna ben. För att behålla de huvudkontor som finns i Storgöteborg idag så är det därför extra viktigt med goda förutsättningar för våra huvudkontor.

Den faktor som står ut som Storgöteborgs största svaghet i denna undersökning är tillgängligheten till omvärlden (se figur 2). Idag blir världen allt mer globaliserad, och i takt med detta blir också tillgängligheten till omvärlden allt viktigare. I rapporten *Take off Västsverige – Högre tillgänglighet för ökad tillväxt* har aktörer som Göteborgs Stad, Västra Götalandsregionen, Länsstyrelsen Västra Götaland, Swedavia och Chalmers m.fl. undersökt hur tillgängligheten i Västsverige kan ökas. I rapporten föreslås bland annat 10 nya direkta flygförbindelser som tillsammans skulle öka Göteborgsregionens tillgänglighetsindex med 21 % och på sikt bidra med över en miljard i direkt värde och produktivitetsvinster per år. Andra satsningar som anges i rapporten är mer frekventa avgångar till de stora flyghubbarna i Europa samt tågförbindelser till Landvetter⁸. I linje med *Take off Västsverige* tror vi att satsningar likt dessa är nödvändiga för att Storgöteborg ska vara attraktivt för etablering av huvudkontor.

Storgöteborg sticker också ut som det storstadsområde där företagen upplever det som svårast att rekrytera personal med högskole-/universitetsexamen samt det storstadsområde som har svårast att behålla sina studenter inom ekonomi, teknik och pedagogik efter examen. Detta påverkar naturligtvis huvudkontorens kompetensförsörjning på ett negativt sätt. För att Storgöteborg ska bli mer attraktivt för huvudkontor måste storstadsområdet alltså bli mer attraktivt för högkvalificerad arbetskraft. Vi tror därför att det är viktigt att politiken ställer sig frågan: Varför ska en högutbildad person välja att bosätta sig och stanna i Storgöteborg?

Som sagt står Göteborg på sina egna ben. I en allt mer rörlig värld så är konkurrensen om företagen och företagens huvudkontor allt hårdare. För att Storgöteborg ska fortsätta vara konkurrenskraftigt, gällande huvudkontor, tror vi därför att det är viktigt att kommunpolitikerna i storstadsområdet funderar över varför företagen ska välja att etablera sina huvudkontor i Storgöteborg i framtiden. Hur marknadsför sig Storgöteborg för att fler företag ska vilja etablera sig och sitt huvudkontor här?

Referenser

- [1] E. Moretti och P. Thulin (2012), Local Multipliers and Human Capital in the US and Sweden, IFN Working Paper nr. 914, Research Institute of Industrial Economics.
- [2] http://www.scb.se/Grupp/Hitta_statistik/Regional%20statistik/Indelningar/_Dokument/Storstad_somr.pdf
- [3] <https://www.avanza.se/lar-dig-mer/avanza-akademin/borsintroduktioner-emissioner-foretagshandelser/vad-ar-en-borsnotering-och-varfor-gor-man-det.html> hämtad 2017-12-20.
- [4] A. Olshov (2010), The location of Nordic and Global Headquarters 2010, Öresundsinstitutet
- [5] Cushman & Wakefield, European Cities Monitor 2010
- [6] P. Braunerhjelm och T. Lindqvist (1999), Utvandarna – effekter och drivkrafter bakom huvudkontorsflytten, Ekonomisk Debatt, nr 8, uppl. 27.
- [7] Befolkningsstatistik, SCB
- [8] M. Hvidt Thelle, A. Stefansdotter och C. von Utfall Danielsson (2013), Take off Västsverige – Ökad tillgänglighet för högre tillväxt, Copenhagen Economics.
- [9] Tom Tom Traffic Index (2016), https://www.tomtom.com/en_gb/trafficindex/ hämtad 2017-12-21.
- [10] M. Wiklund (2017), Statistik om regional linjetrafik 2016, Trafik Analys
- [11] www.ekonomifakta.se, hämtad 2017-12-21.
- [12] P. Karlsson (2016), Rekryteringsenkäten 2016 – när teknikutveckling och digitalisering förändrar jobben, Svenskt Näringsliv
- [13] F. Andersson och L. Gamero (2017), Stockholm bäst på att behålla studenter, SCB.